

Marcin Charczyński

**Ocena przyczyn przerwania terapii przez osoby uzależnione od alkoholu
w kontekście funkcjonowania Psychologicznych Mechanizmów Uzależnienia**

Streszczenie

Praca doktorska

wykonana w Zakładzie Psychologii Klinicznej
Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Promotor
dr hab. Bogusław Borys

Gdańsk 2016

Profesjonalna psychoterapia uzależnienia od alkoholu w Polsce to ponad 30 lat doświadczeń terapeutycznych oraz badań nad specyfiką funkcjonowania osoby uzależnionej. W tym czasie zwiększył się w znaczny sposób dostęp do kompleksowej psychoterapii uzależnień. Nastąpiła również zmiana w myśleniu na temat pomocy osobom uzależnionym w wymiarze społecznym. W konsekwencji doprowadziło to do zwiększenia świadomości, że problemy osób uzależnionych nie wynikają jedynie z wad moralnych, czy też braku chęci do zmian, na rzecz rozumienia, że są to osoby chore. Pomimo doświadczenia, prowadzonych badań naukowych jak również rozwoju programów terapeutycznych dla osób uzależnionych, odsetek przerywających terapię dalej pozostaje na stosunkowo wysokim poziomie. Potrzebna jest, w związku z tym, większa refleksja nad przyczynami takiego stanu rzeczy.

Nadrzędnym celem pracy doktorskiej jest analiza wpływu Psychologicznych Mechanizmów Uzależnienia na przerwanie terapii przez osoby uzależnione od alkoholu.

Podstawą merytoryczną pracy doktorskiej jest Koncepcja Psychologicznych Mechanizmów Uzależnienia autorstwa prof. dr hab. Jerzego Mellibrudy. Za przyjęciem tej koncepcji zdecydowało jej rozpowszechnienie w lecznictwie odwykowym, jako podstawowego paradygmatu rozumienia osoby uzależnionej.

Sformułowane problemy badawcze i hipotezy dotyczyły w pierwszej kolejności, próby powiązania poszczególnych mechanizmów uzależnienia z szerszymi koncepcjami psychologicznymi. Mechanizm Nałogowego Regulowania Uczuć powiązано z koncepcją temperamentu, Mechanizm Iluzji i Zaprzeczania z mechanizmami obronnymi osobowości, Mechanizm Rozpraszania i Rozdwajania Ja z Regulacyjnym aspektem koncepcji Ja. W kolejnym problemie badawczym zostały wskazane zmienne charakterystyczne dla powiązanych koncepcji psychologicznych mogących zoperacjonalizować mechanizmy uzależnienia. W kolejnym problemie badawczym analizowano, jakie konfiguracje wyodrębnionych wcześniej zmiennych mogą wpływać na decyzje o przerwaniu terapii przez osoby uzależnione. W ostatnich przedstawionych problemach badawczych przeprowadzono analizę zmiennych w poszczególnych mechanizmach uzależnienia próbując odpowiedzieć na pytanie czy nasilenie aktywności poszczególnych mechanizmów wpływa na decyzję o przerwaniu terapii przez osoby uzależnione od alkoholu.

Badania były przeprowadzone w Oddziale Dziennym Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Gdańsku w latach 2013 - 2014. Po zdiagnozowaniu uzależnienia od alkoholu pacjent rozpoczynał uczestnictwa w 8 – tygodniowym programie psychoterapii uzależnienia od alkoholu. Badania były przeprowadzane w pierwszym tygodniu pobytu pacjenta na Oddziale Dziennym, przez okres dwóch dni z uwagi na możliwość nadmiernego obciążenia psychicznego wykonywaniem trzech testów jednocześnie. Udział w badaniach był dobrowolny. Każdy z uczestników został zapoznany z celem i przebiegiem badań oraz podpisywał zgodę na uczestnictwo w nich. Przebadano grupę 170 pacjentów. Do analiz statystycznych zakwalifikowano wyniki badań 147 pacjentów. Pacjentów podzielono na grupy z uwagi na trzy kryteria czasowe: pobyt na Oddziale Dziennym, oczekiwanie na rozpoczęcie kolejnego etapu terapii, uczestnictwo w kolejnym etapie – grupie zapobiegania nawrotom choroby. Do grupy badawczej kwalifikowano osoby przerywające terapię, do grupy kontrolnej osoby kończące poszczególne etapy badanego procesu terapeutycznego.

W opisie statystycznym danych ilościowych posłużono się klasycznymi miarami położenia jak średnia arytmetyczna i mediana, oraz odchyleniem standardowym i rozstępem jako ogólnymi miarami zmienności. Normalność rozkładu zmiennych ciągłych i równość wariancji badanej cechy w grupach badano odpowiednio testem W Shapiro-Wilka i testem równości wariancji. Przy porównaniu dwóch grup dla danych ilościowych posłużono się testem t-Studenta dla danych parametrycznych o rozkładzie normalnym i jednorodnych wariancjach oraz testem U Manna-Whitneya w wypadku niestwierdzenia spełnienia powyższych założeń. W analizie wyróżnionych niezależnych czynników ryzyka zastosowano ponadto metodę regresji logistycznej zarówno w ujęciu jedno- jak i wieloczynnikowym. We wszystkich testach statystycznych za poziom statystycznej istotności różnic przyjęto $p < 0,05$.

W wyniku przeprowadzonej analizy teoretycznej i metodami statystycznymi wykazano, że możliwe jest wskazanie koncepcji psychologicznych opisujących działanie psychologicznych mechanizmów uzależnienia. Ponadto wyodrębniono szereg zmiennych operacjonalizujących poszczególne mechanizmy uzależnienia. Dowiedziono również, że niedostosowanie temperamentalne, zwiększone natężenie mechanizmów obronnych osobowości, oraz istniejące inne zmienne osobowościowe mogą w sposób istotny obniżyć efektywność stosowanych obecnie oddziaływań terapeutycznych. Co w konsekwencji może doprowadzić do decyzji o przerwaniu terapii przez pacjenta uzależnionego od alkoholu.

Podsumowując można przyjąć, że wyniki przeprowadzonych badań mogą być przydatne w diagnozie i planowaniu terapii pacjentów uzależnionych tak by zmniejszyć prawdopodobieństwo jej przerwania.